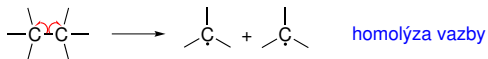
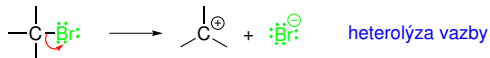

Základy organické chemie

Jaromír Literák

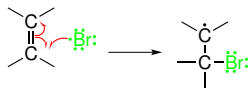
Radikálové reakce

Zápis mechanismů radikálových reakcí

 pohyb elektronového páru

 pohyb jednoho elektronu

Radikálové reakce

Prostorové uspořádání **uhlíkových radikálů**:

trojboká
pyramida

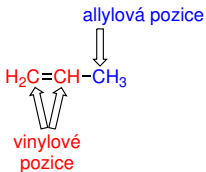
trojúhelník

nízká trojboká
pyramida

Allylová vs vinylická pozice:

Radikálové reakce

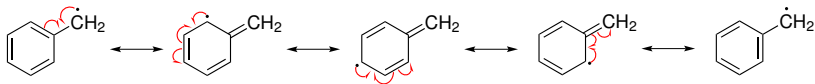
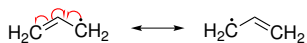
Uhlíkové radikály jsou **elektrondeficitní**.

Faktory **zvyšující jejich stabilitu**:

Hyperkonjugace:

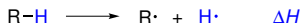

Konjugace:

Radikálové reakce

Stabilitu uhlíkových radikálů lze odhadnout z homolytických disociačních energií vazby C–H:

	$\Delta H/(\text{kJ mol}^{-1})$		$\Delta H/(\text{kJ mol}^{-1})$
$\text{H}_3\text{C-H}$	435	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH-H}$	452
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{-H}$	410	 - $\text{CH}_2\text{-H}$	356
$\text{H}_3\text{C}-\underset{\text{CH}_3}{\text{CH}}\text{-H}$	395	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}-\text{CH}_2\text{-H}$	356
$\text{H}_3\text{C}-\underset{\text{CH}_3}{\overset{\text{CH}_3}{\text{C}}}\text{-H}$	381	$\text{H-O-CH}_2\text{-H}$	395

Radikálové reakce

Obecné pořadí stability radikálů:

vinyl

fenyl

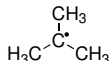
methyl

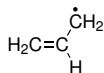
primární
alkyl

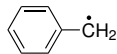
sekundární
alkyl

terciární
alkyl

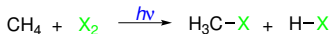

allyl

benzyl

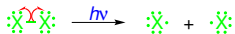
Radikálová halogenace

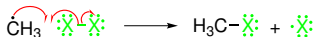
Reakce probíhá **radikálovým řetězovým mechanismem**. Základní kroky mechanismu:

- 1 Iniclace
- 2 Propagace
- 3 Terminace

Iniclace – vznik radikálů působením UV záření nebo rozkladem radikálových iniciátorů:

Propagace – vznik produktů mnohokrát opakovanou sekvencí reakcí:

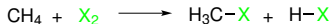

Radikálová halogenace

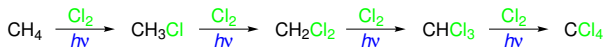
Terminace – zánik radikálů:

Celkový výsledek reakce:

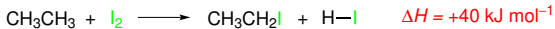
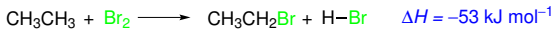

V nadbytku halogenu může docházet k halogenaci do **vyšších stupňů**:

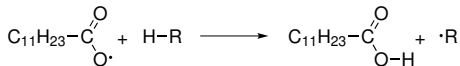
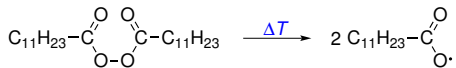

Radikálová halogenace

Reakční entalpie halogenací ethanu:

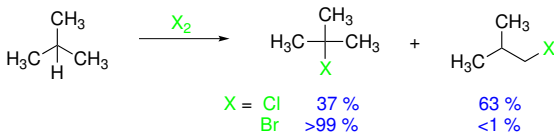
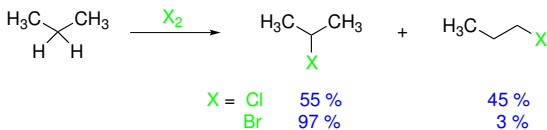

Iniciace reakce radikálovým iniciátorem:

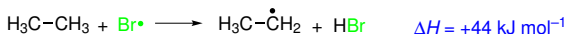
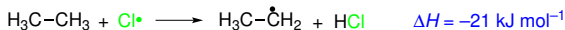

Radikálová halogenace

Selektivita halogenací – vliv **statistiky** a **stability radikálu**:

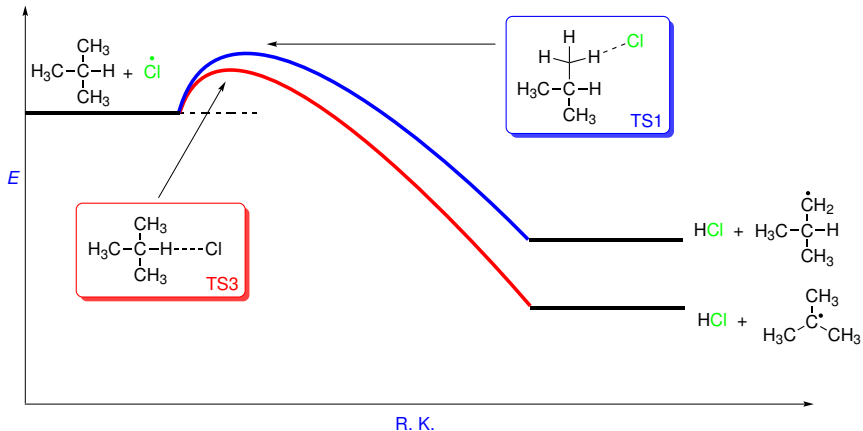

O místu halogenace se rozhoduje ve **fázi odštěpení atomu vodíku**.

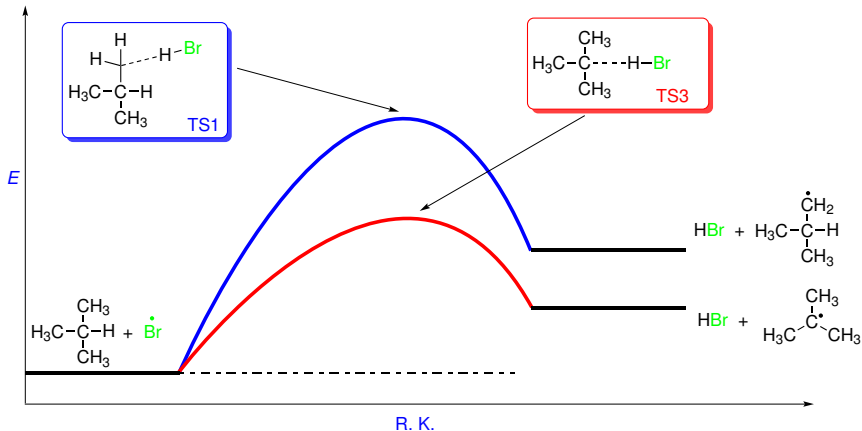
Radikálová halogenace

Radikálová chlorace

Radikálová halogenace

Radikálová bromace

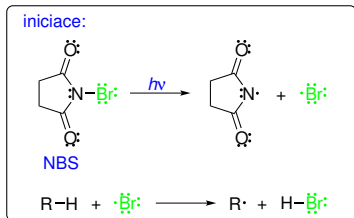
Radikálová halogenace

Halogenace alkenů

Při radikálové halogenaci alkenů halogenem může dojít k **adici halogenu na násobnou vazbu**.

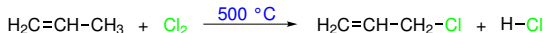
Řešení:

Nízká koncentrace halogenu v nepolárním rozpouštědle – bromace NBS.

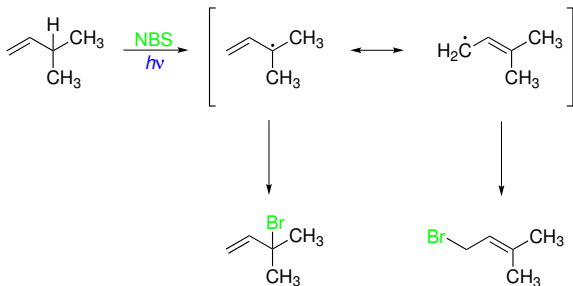
bromace:

Halogenace za vysoké teploty – potlačí se adice (entropicky nevýhodné).

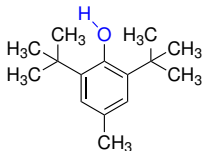
Radikálová halogenace

Allylový radikál může poskytnout více produktů:

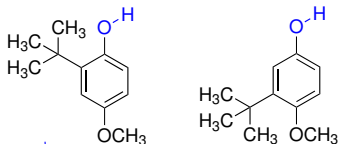

Radikálové inhibitory

Například sloučeniny se snadno odštěpitelnými atomy vodíku, které poskytují stabilní radikál.

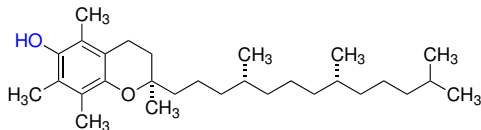

BHT

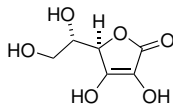

BHA

Přírodní antioxidanty:

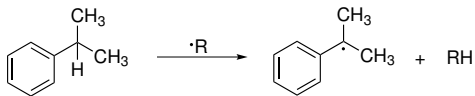
α -tokoferol (vitamin E)

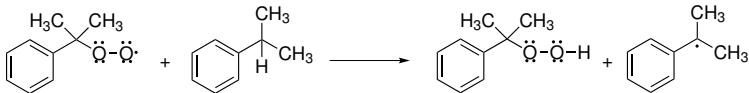
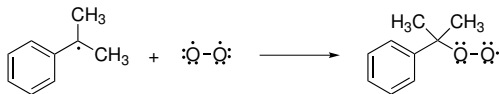
L-askorbová kyselina (vitamin C)

Autooxidace

iniciace:

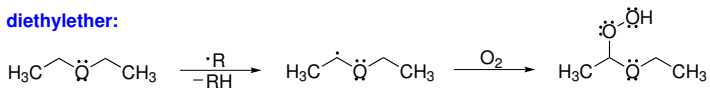

propagace:

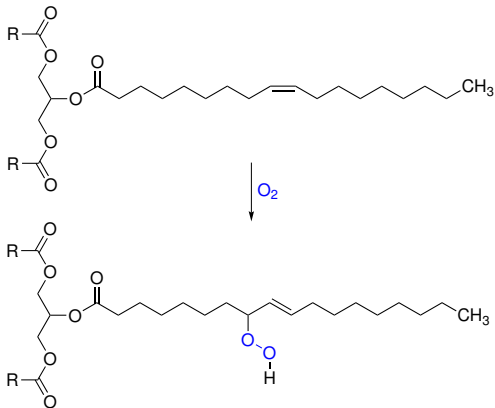

Autooxidace

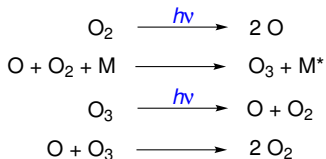
diethylether:

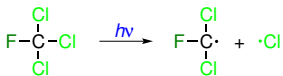
Triacylglyceroly:

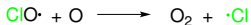
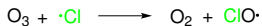
Chapmanův mechanismus vzniku O₃:

Rozklad freonů ve stratosféře a jejich příspěvek k úbytku ozonu:

Freon 11

Méně škodlivé freony – v molekule je přítomná vazba C–H (látky zanikají už v troposféře) nebo chybí chlor.

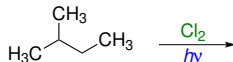
HCFC-22

HFC-32

Příklad č. 1

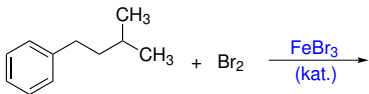
Napište všechny možné produkty radikálové chlorace 2-methylbutanu do prvního stupně. Které z těchto produktů jsou chirální?

Řešení:

Příklad č. 2

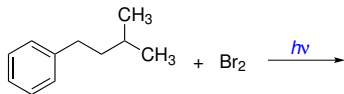
Napište hlavní produkt/y následující reakce:

Řešení:

Příklad č. 3

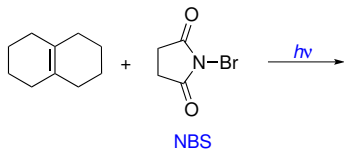
Napište hlavní produkt/y následující reakce:

Řešení:

Příklad č. 4

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

Řešení: